ROLUL NOTARIATULUI CONTEMPORAN ÎN PROTECȚIA VALORILOR FAMILIALE

CONTEMPORARY NOTARY ROLE IN FAMILY VALUES PROTECTION

CZU: 347.61/.64:342.7:347.961 **https://doi.org/10.59295/spd2025j.42**

Valentina CEBOTARI
ORCID: 0000-0002-0025-214X
E-mail: cebotarivalentina63@gmail.com
Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova

Summary. *Family relationships in our days became more complex. Not every time legal settlements can stand challenges and, often for solving difficult situations should be applied moral and religious rules, traditions and nation values. An important role for peaceful solutions of family conflicts has notary, been empowered by the law to dissolve a marriage, to authenticate matrimonial agreement, alimony agreement, residence establishment of a child and other parent that lives separately participation at his education agreement and others. Right decision of family members, that asked for concluding a legal act, depends of his professionalism, only notary can put in evidence values and traditions that aren't directly stated by legal rule, but that lead to respect of rights and liberties of each human been, no matter is he a child or an adult.*

Key words: *agreements, family, moral, notary, values.*

INTRODUCERE

După I. Kant valorile sunt datoria de a proceda într-un anumit fel, ales benevol de personalitate, aceasta fiind o opinie obiectivă absolută. Savantul G. Rikkert definește valoarea ca fiind o importantă obiectivă și subiectivă și care se află în afara subiectului și obiectului, dar îl influențează și puterea influenței asupra subiectului se reflectă în apreciere. Z. Freid subliniază că valorile sunt proiecția orientată în lumea exterioară a psihologiei [1, p. 28].

Iar mai mulți dintre savanți sub noțiunea de valori înțeleg tot ceea ce contribuie la binele obștesc. Aici se au în vedere valori de diferit interes cum ar fi: lucruri, evenimente, calități, idei, motive necesare oamenilor pentru satisfacerea nevoilor materiale și spirituale legate de dezvoltarea normală și legitimă a societății.

Vorbind despre valori este cel mai potrivit de a le descrie conținutul prin prisma capacității de a satisface necesitățile individului. Cu toate că această latură nu este absolut unică , deoarece mai există și alte valori cum este altruismul, prioritatea binelui comun față de cel privat. Acestea din urmă nu satisfac interese private dar unii oameni se conduc de ele.

Se mai spune că valoare este ceea ce provoacă în sine gândirea pozitivă, binele, bunăstarea, folosul, importanța, închipuirea despre datorie.

Având o natură ideală valorile nu depind de necesitățile omului, nu sunt importante pentru a atinge careva scopuri, dar sunt necesare pentru existența societății în general și a omului în particular.

Valorile nu sunt subiective, ele sunt obiective, foarte necesare și servesc drept temei pentru normele legislative.

MATERIAL ȘI METODĂ

La elaborarea acestui articol au fost folosite metode combinate, incluzând analiza teoretică a doctrinei și a legislației naționale. Metodele respective oferă o înțelegere aprofundată a noțiunii de valoare într-o societate civilizată și, în special, a valorilor familiale, ilustrând rolul notarului în protecția acestora.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Valorile unui popor au fost și rămân importante pentru identificarea acestuia, pentru continuitatea existenței și pentru fericirea fiecărui om. În acest context valorile familiale au o deosebită importanță, deoarece cuprind întreaga omenire. Familia este cea mai importantă valoare tradițională care asigură reproducerea neamului omenesc, educația copiilor, a generației noi, susținerea sănătății fizice a membrilor societății, îngrijirea bătrânilor, îmbogățirea spirituală pentru protecția psihologică și susținerea morală, cât și transmiterea valorilor către următoarele generații. Cea mai mare parte a valorilor familiale au un caracter personal, de încredere, de durată, fără echivalent, variate, în continuă dezvoltare, având un specific al apariției acestora și subiecți speciali.

Natura relațiilor familiale determină norme juridice dispozitive în legislație, care nu dictează comportamentul subiectului dar îi dă posibilitatea de a alege acel comportament, în limitele nu doar a legii ci și a moralei societății.

În mecanismele de reglementare a relațiilor de familie un rol specific îl au nu doar normele juridice ci și diferite acte juridice individuale, cum ar fi: hotărâri ale autorității tutelare privind instituirea tutelei sau privind ordinea de participare a părintelui care locuiește separat de copil la educația acestuia, *acte notariale* cum sunt contractul matrimonial, contractul privind plata pensiei de întreținere, încheierea privind divorțul prin consimțământul soților, determinarea domiciliului copilului minor după divorț, participarea părintelui care locuiește separat de copil la educația acestuia, partajarea bunurilor soților, înstrăinarea bunurilor ce aparțin minorilor, acceptarea și renunțarea la succesiune etc.

Dacă legea ar reglementa detaliat toate relațiile de familie ar putea să nu fie respectat principiul enunțat în art.2 alin.3 din Codul familiei [2, p. 6] conform căruia este inadmisibil orice amestec deliberat în relațiile de familie și familia ar fi privită ca o formă nedorită pentru societate. Astăzi și așa suntem prezenți la diferite forme de conviețuire (concubinaj, parteneriat etc.) ceea ce denotă că oamenii vor cât mai multă libertate și nu vor, din diferite motive, să se supună normelor juridice. Perioada contemporană se mai

caracterizează prin faptul că oamenii, conducându-se de dorința firească de a avea un spațiu privat, tot mai mult se izolează unul de altul. Se manifestă sentimentul egoist al fiecăruia și se creează impresia că nu mergem spre o lume mai bună, dar ne întoarcem înapoi, deseori uitând acele valori prețioase dobândite de omenire pe parcursul anilor.

Revenind la reglementările legale din Codul familiei afirmăm cu siguranță că ele nu pot fi complet viabile dacă nu sunt sprijinite de norme morale și valori familiale care trebuie, neapărat transmise din generație în generație. Si aici, nimeni altul, decât notarul nu poate fi mai de preț. Să începem spre exemplu de la *contractul matrimonial*. El nu este altceva decât închipuirea soților sau a viitorilor soți despre ceea ce este familia și cum trebuie să funcționeze aceasta. Da, legea prevede care clauze pot fi incluse în contract și care nu, dar legea nu poate reglementa toate situațiile din viață. Și dacă soții sau unul dintre ei a fost crescut într-o familie monoparentală, el nu are o închipuire completă despre viața de familie și îi este greu să decidă care dintre condițiile contractului matrimonial ar fi favorabile pentru el. Iată de ce notarul, cu cunoștințele sale vaste în domeniu, deseori și cu experiență de viață, conducându-se nu doar de prevederile legale, dar și de normele morale, de sentimentul respectului dintre soți, a echității îi poate ajuta mult pe cei ce doresc încheierea contractului matrimonial. Cu atât mai mult, că art.29 din Codul familiei care reglementează conținutul contractului matrimonial prevede doar principalele verigi ale contractului, în rest părțile pot formula conținutul în așa mod ca el să satisfacă pe deplin aspirațiile subiecților. Pot fi reglementate detaliat obligațiile soților privind viața materială a familiei, răspunderea fiecărui dintre ei în cazul încălcării obligației, modalitatea de determinare a bunurilor ca fiind proprii sau comune, condiții de modificare a contractului, condiții de imposibilitate a executării contractului și alte elemente bazate pe buna credință a subiecților.

Contractul privind plata pensiei de întreţinere este reglementat de art. 92 Codul Familiei, din conţinutul căruia deducem că este un contract civil, care se încheie în formă autentică intre persoana care datorează întreţinere şi persoana care are dreptul la întreţinere privind mărimea, condiţiile şi modul de plată a pensiei de întreţinere. Cunoaştem că în orice contract drepturile şi obligaţiile părţilor se nasc din momentul încheierii contractului, adică din momentul când părţile au convenit asupra clauzelor esenţiale. Deci, până la acel moment între ei nu există drepturi şi obligaţii, ceea ce nu este caracteristic pentru contractul privind plata pensiei de întreţinere, deoarece între membrii familiei această obligaţie există in virtutea legii. De exemplu, dacă un copil este născut obligaţia părinţilor de a-l întreţine, de a avea grijă de acest copil, de a-l educa etc., reiese din lege, nu dintr-un contract încheiat între copii şi părinţi. Astfel se subliniază că contractul privind plata pensiei de întreţinere se încheie în scopul garantării plăţii întreţinerii pentru membrii familiei care sunt minori sau inapţi de muncă. Fiind încheiat în scris şi autentificat notarial contractul are forţa unui titlu executoriu. Şi dacă părţile vor încheia contractul privind plata pensiei de întreţinere cu clauza principală ca mărimea întreţinerii pentru copilul minor să fie o pătrime din venitul

părintelui debitor, ce anume din această „înțelegere" a părților va corespunde condițiilor unui contract? Iată aici notarul poate interveni cu lămurirea legislației privind participarea părinților la cheltuielile suplimentare în favoarea copiilor prevăzute de art. 79 Codul familiei sau în favoarea părinților prevăzute de art.81 Codul familiei, cât și descifrarea noțiunii că întreținere care nu înseamnă doar hrană, dar și satisfacerea altor nevoi ale membrilor de familie. Tot cu ajutorul notarului poate fi înlăturat și abuzul de drept care sar putea identifica, în situațiile când debitorul întreținerii se simte vinovat de plecarea din familie, iar creditorul încearcă să încheie un contract care îl pune pe debitor într-o situație foarte defavorizată. Mai poate fi reglementată și ordinea de informare a debitorului asupra cheltuielilor făcute lunar sau pentru altă perioadă a întreținerii creditorului.

În contract pot fi prevăzute clauzele privind răspunderea părților în caz de încălcare a termenilor de plată sau de eschivare de la executarea obligației. Clauzele contractului privind plata pensiei de întreținere se sting la expirarea duratei acestuia sau în urma decesului uneia dintre părți. Importanța acestui contract constă în faptul că el asigură realizarea drepturilor și obligațiilor părților, fiind totodată o garanție suplimentară în menținerea relațiilor dintre membrii familiei la un nivel civilizat fără a apela la instanța judecătorească.

Contractul privind determinarea părintelui cu care va locului copilul minor și exercitarea drepturilor părintești de către părintele care locuiește separat. Una din consecințele inevitabile ale desfacerii căsătoriei este aceea că minorii rezultați din căsătorie vor fi încredințați spre creștere și educare unuia dintre părinți. Aceasta nu înseamnă, însă, că celălalt părinte nu poate să aibă legături personale cu copiii săi. Dreptul de a avea legături personale cu minorul intră în conținutul drepturilor părinteşti și este prevăzut de legislație[3, p. 190]. Modalitățile de exercitare a acestui drept sunt: vizitarea copilului la locuința părintelui căruia i-a fost încredințat; lăsarea copilului în vizită la locuința părintelui căruia i-a fost încredințat; vizitarea copilului la școală; petrecerea vacanțelor școlare la ambii părinți. Dreptul de a avea legături cu copilul trebuie exercitat în așa fel încît să nu aibă o influiență negativă asupra creșterii copilului. Părinții trebuie să stabilească un program de comun acord, deoarece interesul copiilor impune ca aceștia să nu fie afectați de relațiile tensionate ale părinților.

Începând cu 1 martie 2019 notarul are competența de a instrumenta procedura de desfacere a căsătoriei având acordul ambilor soți [4, p. 16]. Prin procedură notarială, poate fi desfăcută atât căsătoria soților care nu au copii minori comuni, cât și a celor care au copii minori comuni. Este de menționat că în fața notarului, pot fi instrumentate doar procedurile lipsite de natură litigioasă, reieșind din caracterul necontencios al activității acestuia. În fața notarului, se v-a depune cerere de desfacere a căsătoriei din care să reiească acordul soților pentru desfacerea căsătoriei și lipsa oricăror litigii referitoare la copiii minori ai soților. Printre acordurile pe care le pot încheia soții este și acordul sau contractul privind stabilirea domiciliului copilului minor după desfacerea căsătoriei și acordul privind exercitarea drepturilor părintești de către părintele care

locuiește separat de copil. Acesta poate fi un singur contract care să reglementeze toate raporturile dintre soți privind creșterea și educarea copiilor minori sau două separate. Conținutul contractului privind determinarea părintelui împreună cu care vor locui copiii minori după divorț și exercitarea drepturilor părintești de către celălalt părinte constituie înțelegerea părinților privind locul de trai al copiilor minori fie cu mama, fie cu tata. Domiciliul se stabilește numai în interesul copiilor, ținând cont de opinia copiilor, de posibilitatea părintelui de a crea condițiile necesare pentru buna educație, întreținere, instruire, dezvoltare armonioasă, pregătire pentru viața de sinestătătoare. Părinții nu pot include în contract clauze care ar reglementa transmiterea copiilor spre educare terțelor persoane, deoarece drepturile și obligațiile părinești, conform art. 5 alin. 2 sunt legate de titularii lor și nu pot fi cedate persoanelor terțe. Indiferent de faptul că părinții locuiesc separat drepturile și obligațiile lor față de copiii minori sunt egale. Contractul poate conține clauze care să reglementeze ordinea de participare la educația copiilor a părintelui care locuiește separat sau, după cum am menționat mai sus, poate fi încheiat un contract separat prevăzut la art. 64 alin. 2. Codul Familiei „părinții au dreptul să încheie un acord privind exercitarea drepturilor părintești de către părintele care locuiește separat de copil". Considerăm că încheierea unui singur contract privind determinarea părintelui cu care va locui copilul și exercitarea drepturilor părintești de către părintele care locuiește separat ar duce, din start, la înțelegerea corectă a legislației care stabilește egalitatea părinților în drepturi și obligații față de copiii minori, spre deosebire de ideea a două contracte care lasă să se înțeleagă că cel care a obținut domiciliul copiilor cu el ar avea mai multe drepturi și el poate decide cum celălalt părinte va participa la comunicarea și educația copiilor comuni. Clauzele contractuale, în toate cazurile, trebuie să nu lezeze drepturile și interesele copiilor, de aceea părinții nu se pot înțelege între ei în defavoarea acestora.

Procedura notarială de desfacere a căsătoriei, la această etapă, întâmpină dificultăți din motivul că legea nu regementează modul în care va fi interogat un copil minor privind stabilirea domiciliului său. Notarul nu are competențe legale de audiere a minorilor, care în conformitate cu legislația, se efectuează în prezența unui psiholog, conform unor reguli speciale. Astfel, pentru a putea emite o încheiere de desfacere a căsătoriei, notarul se află în situația în care ar trebui să aleagă: ori să se încredințeze deciziei soților, fără a întreba și opinia copilului, ori să parcurgă la interogarea copilului minor, ceea ce nu este o procedură clară și nici indicată în lege. Soluționarea efectivă a situațiilor concrete reușește acelor notari care respectă nu doar legea dar și normele morale și depun toată diligențța pentru transmiterea valorilor societății către clienții săi.

CONCLUZII

S-a constatat că, de fapt, oamenii trăiesc fără a recurge la dreptul familiei, dar morala, valorile și tradițiile neamului sunt baza relațiilor de familie, pilonul principal al societății. Societatea contemporană s-a schimbat și, tot mai des subiecții apelează la lege

care nu întodeuna poate soluționa conflictul așa cum si-ar dori părțile. De aceea notarul a fost și rămâne un pilon important în asigurarea respectării stricte a legislației și a drepturilor, libertăților și valorilor fundamentale a omului.

REFERINȚE:

1. Mitrofan, I., Ciupercă, C. Incluziune în psihologia și psihosexologia familiei. București. Editura Press Mihaela.. 1998.
2. Codul Familiei al Republicii Moldova, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova: nr. 1316 din 26.10.2000. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr. 47-48.
3. Cebotari, V., Regimuri matrimoniale. Note de curs. Chișinău. CEP USM.2021
4. Legea nr. 246 din 15 noiembrie 2018 privind procedura notarială.